

Pedagogisch Beleidsplan BSO Bie de handj 2023

1. Inleiding	2
2. Algemene doelstelling	3
2.1 Visie	3
2.2 Missie	3
3. Pedagogische visie BSO Bie de handj.	4
4. BSO Bie de handj.....	11
4.1 De BSO.....	11
4.2 Groepsindeling	11
4.3 Samenvoegen groepen	11
4.4 Een extra opvang dag of ruilen.	12
4.5 Een dag bij ons op de BSO/werkwijze	12
4.6 Openingstijden.....	14
4.7 Gezondheid en ziektes	14
4.8 Wenbeleid.....	15
4.9 Multimedia	15
4.10 Erop uit met de groep	15
5. Ouders.....	16
5.1 Samenwerking- pedagogisch medewerkers	16
5.2 Oudercommissie.....	16
5.3 Oudercontacten	16
5.4 Mentorschap	16
6. De ontwikkeling van kinderen van 4 tot 13 jaar	17
6.1 Algemeen.....	17
6.2 Motoriek	17
6.3 Seksuele ontwikkeling	17
6.4 Emotionele veiligheid.....	18
6.5 Sociale ontwikkeling	18
6.6 Cognitieve ontwikkeling.....	19
6.7 Taalontwikkeling	19
6.8 Overige aspecten m.b.t. de ontwikkeling	19
6.9 Eigenwaarde.....	20
7. Personeel	21
7.1 Team.....	21
7.2 Stagiaire:.....	21
7.3 Achterwacht:	21
7.4 Kind/leidster ratio	21
8. Signaleren en doorverwijzen.....	23
8.1 Vroeg signalering.....	23
9. Corrigeren en belonen	24
10. Beroepscode	25
11. Meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling.....	26
12. Overige	27
12.1 Klachtenprocedure	27
12.2 Aansprakelijkheid	28
12.3 Privacyreglement.....	28
12.4 GGD inspectie	28
12.5 Slotwoord.....	28

1. Inleiding.

Voor u ligt het pedagogisch beleidsplan van buitenschoolse opvang (BSO) Bie de handj. De BSO biedt opvang voor kinderen in de leeftijd van 4-13 jaar en het streven is om kwalitatief goede kinderopvang te bieden in een veilige, vertrouwde omgeving. Aangezien ouders hun kostbaarste bezit aan ons toevertrouwen, willen we dat Bie de handj meer is dan zomaar een BSO. We willen een plek zijn waar ouders, kinderen en medewerksters zich prettig voelen en waar ze graag komen spelen. We willen een opvang zijn die door ouders gewaardeerd wordt vanwege onze betrokkenheid bij de kinderen en ouders.

Het plan vormt het uitgangspunt voor de manier waarop wij dagelijks met de kinderen omgaan. Indien nodig passen wij het plan jaarlijks aan of we stellen het plan bij als daar aanleiding toe is.

Dit gebeurt altijd in samenspraak met de Oudercommissie.

BSO “Bie de handj” is een kleinschalige particuliere BSO gevestigd in het Scoutinggebouw van Munstergeleen. De BSO heeft 1 grote leefruimte ter beschikking waar maximaal 34 kinderen opgevangen kunnen worden. Daarnaast heeft de BSO de mogelijkheid om gebruik te maken van de aangrenzende hal en de buiten speelplekken.

Naast de buitenschoolse opvang heeft kinderopvangorganisatie Bie de handj ook een kinderdagverblijf, deze is gehuisvest in de Kerkstraat 2B en ligt op nog geen 5 minuten loopafstand van de buitenschoolse opvang.

2. Algemene doelstelling.

2.1 Visie

Buitenschoolse opvang, hierna genoemd BSO, staat voor ons voor gezelligheid, persoonlijke aandacht, ongedwongen en een huiselijke sfeer, die zoveel mogelijk aansluit bij de wensen van ouders en de behoefte van het kind. Ieder kind heeft een eigen persoonlijkheid die in ontwikkeling is. Dit doet het kind vanuit een basis van eigen aanleg en persoonlijkheidsontwikkeling. Een belangrijke voorwaarde is: dat het kind zich oprecht veilig, vertrouwd en gerespecteerd voelt binnen de muren van de BSO. Wij geven kinderen hiervoor de ruimte en stimuleren de ontwikkeling, ieder kind in zijn eigen tempo en op zijn eigen manier.

2.2 Missie

Wij zorgen voor een verantwoorde, professionele BSO, waarin ieder kind zich veilig voelt en zich optimaal verder kan ontwikkelen. Het kind wordt gestimuleerd, zowel individueel als in groepsverband en de sociale contacten worden bevorderd.

De vier pedagogische opvoedingsdoelen die in de Wet kinderopvang genoemd worden, zijn uitgangspunt bij het opstellen van dit pedagogisch beleidsplan.

Dit betekent dat we ervoor zorgen dat we de kinderen:

- Een gevoel van emotionele veiligheid bieden (ervoor zorgen dat ze zich prettig voelen, het naar hun zin hebben).
- De gelegenheid geven om de persoonlijke competenties te ontwikkelen (ontwikkelen van zelfstandigheid, zelfredzaamheid, zelfvertrouwen, creativiteit).
- De gelegenheid geven om de sociale competenties te ontwikkelen (oefenen van sociale kennis en vaardigheden, zoals communicatie, samenwerken, andere helpen en omgaan met conflicten).
- De gelegenheid geven om zich waarden en normen eigen te maken (de cultuur van de samenleving).

3. Pedagogische visie BSO Bie de handj.

De vier pedagogische opvoedingsdoelen die in de Wet kinderopvang genoemd worden zijn:

- A. Het bieden van een gevoel van emotionele veiligheid.
- B. Het bieden van gelegenheid tot het ontwikkelen van persoonlijke competentie.
- C. Het bieden van gelegenheid tot het ontwikkelen van sociale competentie.
- D. Het bieden van de kans om zich waarden en normen eigen te maken.

Deze opvoedingsdoelen gelden voor alle kinderen in de leeftijd van 0 jaar tot het einde van de basisschoolleeftijd, dus ook voor de kinderen op de BSO.

Hieronder zullen de vier opvoedingsdoelen nader uitgewerkt worden, waarbij telkens wordt aangegeven: .

- Wat houdt het opvoedingsdoel precies in?
- Waarom is het opvoedingsdoel zo belangrijk voor het kind?
- Hoe proberen de pedagogisch medewerkers dit opvoedingsdoel te bereiken?

Middelen die hiervoor ingezet kunnen worden, zijn:

- pedagogisch medewerker- kind interactie
- binnen- en buitenruimte
- de groep
- activiteiten aanbod
- spelmateriaal

A. Het bieden van een gevoel van emotionele veiligheid.

Wat?

Onder het bieden van emotionele veiligheid verstaan we: er voor zorgen dat een kind zich prettig voelt / het naar zijn zin heeft.

Waarom?

Dit opvoedingsdoel is het belangrijkste, niet alleen omdat het bijdraagt aan het welbevinden van de kinderen, maar ook omdat een onveilig klimaat het realiseren van de andere pedagogische opvoedingsdoelen in de weg staat. Wanneer een kind zich veilig voelt zal het zich open kunnen stellen, voor anderen die het kind vaardigheden kunnen leren en het een gevoel van waardering kunnen geven.

Hoe?

Pedagogisch medewerker – kind interactie.

Om een relatie op te kunnen bouwen tussen een kind en een pedagogisch medewerker is het belangrijk dat er regelmatig onderling contact is. Om een band met het kind op te bouwen is het nodig dat de pedagogisch medewerker er voor het kind is, zich met het kind bemoeit, interesse en aandacht toont voor het kind en zijn omgeving.

Een hartelijk welkom op de groep, dus gedag zeggen bij binnenkomst en bij het vertrek. Een gevoel van veiligheid heeft ook te maken met het vertrouwen van het kind in de volwassenen dat deze hem zullen beschermen tegen gevaren zowel fysiek als emotioneel. Dit doen we bijvoorbeeld door het kind in bescherming te nemen als het gepest wordt.

We gaan serieus om met de emoties van kinderen. Het serieus omgaan met de emoties van een kind, leert je het kind beter kennen en geeft het kind een gevoel van veiligheid. Het kind wordt geaccepteerd in het uiten van zijn blijheid, geluk, angst, boosheid, tevredenheid (enz) en leert met die emoties om te gaan. Wij willen het kind leren, zijn emoties te uiten

zonder anderen te kwetsen of pijn te doen. Als een kind een ander slaat of uitscheldt wijzen we het gedrag af, maar niet de emotie. Sommige kinderen willen hun verdriet of pijn alleen verwerken en sturen een pedagogisch medewerker weg als die hen wil helpen en / of troosten. In principe respecteren we dit waarbij we wel zorgvuldig in de gaten houden of het kind niet te veel in dit gedrag blijft hangen en er ongelukkig onder is. In dit geval blijven we contact houden met het kind door in de buurt te blijven en te laten merken dat we bereikbaar zijn.

Het contact met de ouders / verzorgers van het kind is erg belangrijk. Op die manier leer je het kind kennen zoals het thuis is en kun je met het kind over de thuissituatie praten. Het geeft het kind een veilig gevoel dat je zijn ouders / verzorgers kent. Omdat bij de BSO meestal alleen sprake is van (vaak korte) haalcontacten (met uitzondering van de schoolvakanties), wordt jaarlijks een Hapjes – week georganiseerd: tijdens deze week bereiden de kinderen samen met de pedagogisch medewerkers diverse hapjes voor. Ouders, broertjes en zusjes mogen aan het eind van de dag komen eten, en kunnen dan wat uitgebreider met de pedagogisch medewerkers en de andere ouders praten.

Er wordt geprobeerd een huiskamergevoel te bieden, waar kinderen die daar behoefte aan hebben, bij de pedagogisch medewerkers aan tafel kunnen komen zitten, kunnen vertellen wat ze hebben meegemaakt die dag. Pedagogisch medewerkers proberen hierbij zoveel mogelijk aan te sluiten op bepaalde gebeurtenissen rondom het kind, of interesses van het kind.

Voorbeeld: een 8-jarige jongen is fanatiek lid van de voetbalclub. Op maandag vraagt de pedagogisch medewerker aan tafel of hij nog een wedstrijd gespeeld heeft, en hoe dat ging.

Naast verbaal kun je ook non-verbaal reageren op emoties. Knuffelen als een kind verdrietig of blij is of, als een kind dit niet wil, stoeien. Als er een gespannen of narrige sfeer hangt, is het aan de pedagogisch medewerker om rustig en ontspannen te blijven. Dit vermindert de gespannen sfeer en geeft de kinderen de ruimte hun emoties te uiten.

Binnen-/ buitenruimte

De ruimte is zodanig ingericht dat kinderen zelf kunnen kiezen waar ze willen gaan spelen, en met wie. Er zijn verschillende hoekjes ingericht.

Groep

Er zijn verschillende activiteiten waarbij de kinderen als groep bij elkaar zitten, bijvoorbeeld aan tafel (tijdens het vieren van een verjaardag, of tijdens de vakanties). De pedagogisch medewerkers houden hierbij in de gaten of alle kinderen zich dan veilig kunnen voelen, zonder "last" te hebben van andere kinderen. Als een kind iets aan het vertellen is in de groep, krijgt het hiervoor ook de ruimte, en zorgen de pedagogisch medewerkers ervoor dat het kind niet gestoord wordt in zijn verhaal.

Activiteiten

We vinden het belangrijk dat er op de BSO een ongedwongen, vrije sfeer is. Kinderen mogen daarom zelf invulling geven aan wat ze willen doen. Toch is niet alles helemaal vrijblijvend. Er is een zekere mate van structuur (regels, regelmaat en gewoontes), omdat dit de kinderen duidelijkheid biedt. Het kind weet waar het aan toe is en wat hem te wachten staat. Het herkenbare, terugkerende geeft een gevoel van veiligheid en vertrouwen en bij jonge kinderen een tijdsgevoel waardoor de dag overzichtelijk wordt.

Voorbeeld: Als de kinderen uit school komen, gaan ze eerst samen aan tafel iets eten en drinken. Hierna gaan de kinderen vrij spelen, of samen met de pedagogisch medewerkers iets doen. In de vakanties geldt: na het eten ruimen de pedagogisch medewerkers de groep op. Voor het gebruik van de spelcomputer en televisie kijken gelden bepaalde regels over hoe lang / wanneer e.d. De kinderen zijn hiervan op de hoogte. Dit schept duidelijkheid.

Spelmateriaal

Kinderen mogen zelf weten waar ze mee willen spelen op de BSO. Er is een gevarieerd aanbod, met voor elk kind wat wils.

Als er nieuw speelgoed kan worden aangeschaft, worden de mening en de wensen van de kinderen hier expliciet in meegenomen. Hiermee laten we zien dat we de kinderen respecteren en hun mening serieus nemen. Bovendien voorkom je hiermee dat er speelgoed wordt aangeschaft dat de kinderen niet aanspreekt.

Het aanschaffen van speelgoed gebeurt op de volgende manieren:

- Er wordt aan de kinderen verteld dat er nieuw speelgoed gekocht kan worden. Kinderen mogen dan een wensenlijst samenstellen en tijdens een soort kindervergadering wordt besproken wat wel en wat niet haalbaar is. Hierbij wordt tevens bekeken of dit iets toevoegt aan het huidige speelgoedaanbod, of het duurzaam is en wordt overlegd of het past binnen onze waarden en normen (bijvoorbeeld bij gewelddadig speelgoed).
- Rond Sinterklaastijd liggen er vaak folders van de speelgoedwinkels op de BSO. De pedagogisch medewerkers houden goed in de gaten welk speelgoed de kinderen aanspreekt en houden hier rekening mee bij eventueel aan te schaffen speelgoed.

B. Het bieden van gelegenheid tot het ontwikkelen van persoonlijke competentie

Wat?

Onder persoonlijke competentie verstaan we brede persoonlijkheidskenmerken, zoals zelfstandigheid, zelfredzaamheid, zelfvertrouwen, flexibiliteit en creativiteit.

Waarom?

Dit stelt een kind in staat om allerlei typen problemen adequaat aan te pakken en zich goed aan te passen aan veranderende omstandigheden. Het ontwikkelen van persoonlijke competentie gebeurt in principe vanuit het kind zelf, door spel en exploratie (onderzoekend ontdekken van de wereld om hem heen). Het is belangrijk dat de pedagogisch medewerkers hier oog voor hebben, en op welke manier ze een kind hierin kunnen stimuleren. Wij vinden het belangrijk kinderen te stimuleren dingen zelf te doen om ze op die manier te laten ervaren dat ze veel dingen al zelf kunnen. Dit geeft het kind zelfvertrouwen en kan een stimulans zijn tot verdere ontwikkeling

Hoe?

Pedagogisch medewerker – kind interactie

We laten de kinderen zoveel mogelijk zelf doen wat ze al zelf kunnen. De pedagogisch medewerker probeert (bewust en onbewust) door observatie zoveel mogelijk op de hoogte te zijn van wat een kind al kan, en waar eventueel nog hulp geboden is. Denk hierbij aan dagelijkse handelingen zoals het strikken van schoenveters en het dichtritsen of knopen van een jas, maar ook bouwen met constructiemateriaal. Hierbij houden wij in de gaten dat het kind niet gefrustreerd raakt wanneer iets iedere keer niet lukt. Door het kind te stimuleren, aan te moedigen, samen naar oplossingen te zoeken en te complimenteren wanneer het goed gaat proberen we het kind te helpen. Dit stimuleert het zelfvertrouwen en de zelfredzaamheid van het kind.

In de omgang met kinderen, in samenspraak met de ouders / verzorgers, is het belangrijk dat de nadruk en de aandacht uitgaat naar wat het kind al kan en dat er niet voortdurend gelet wordt op wat het kind (nog) niet kan. Er moet een soort middenweg gezocht worden tussen zelfstandigheid en afhankelijkheid waarbij kinderen de tijd gegund moet worden dingen zelf te doen zonder het van hen over te nemen als het wat langzaam gaat.

Binnen-/ buitenruimte

De ruimte is zodanig ingericht dat kinderen zelf kunnen doen wat ze willen, en zelf het spel- of knutselmateriaal kunnen pakken wat ze nodig hebben.

Voorbeeld: er staan verschillende ladekastjes waarbij je duidelijk aan de buitenkant van het laatje kunt zien wat er in zit. Hierdoor kunnen kinderen makkelijker kiezen / pakken wat ze nodig hebben om te knutselen.

Naast verschillende hoekjes om rustig te spelen, kunnen de kinderen ook buiten spelen. Hier kan gerend, gesprongen worden. Dit stimuleert de grove motoriek van het kind, en het zelfvertrouwen ("kijk eens wat ik al kan/ durf!"). Kinderen krijgen hier ook de ruimte zich aan elkaar te meten, zich met elkaar te vergelijken (competitie).

Groep

Bij onderlinge ruzie grijpen wij niet direct in en is het belangrijk niet direct met een oplossing te komen. Mocht het zo zijn dat hulp gewenst is dan is het goed eerst te horen wat er gebeurd is door naar ieder van hen te luisteren en vervolgens samen naar een oplossing te zoeken. Is er sprake van een 'zwakke partij' dan steunen wij dit kind door in de buurt te blijven en indien nodig het te helpen met het verwoorden van zijn/haar gevoelens.

Activiteiten

We laten de kinderen zelf kiezen welke activiteiten ze willen doen, en bieden ze daarbij nieuwe mogelijkheden en materialen aan. Hierdoor worden kinderen gestimuleerd om dingen te leren en te ondernemen en zodoende hun eigen mogelijkheden te ontdekken.

Als kinderen niet weten wat ze moeten doen / zich vervelen kunnen we ze kort een paar activiteiten aanbieden / voorstellen om te gaan doen. Als ze hier geen zin in hebben, blijf je niet telkens andere dingen opnoemen, maar mogen ze zich even gaan "vervelen": dit stimuleert kinderen om zelf een oplossing te bedenken voor hun probleem (niet weten wat te doen) en daarmee dus de creativiteit. Hierbij houden we wel telkens in de gaten of niet andere kinderen worden lastiggevallen.

Wanneer we zeker weten dat een kind iets kan geven we het een zetje in de richting omdat het plezier van het beheersen van een vaardigheid duidelijk opweegt tegen het tijdelijke ongemak om iets te doen waar het kind nog niet handig in is. Het geven van taken als opruimen, zelf een jas aandoen, veters strikken e.d. zijn hiervan een voorbeeld waarbij een compliment of bedankje na afloop de zelfstandigheid en de zelfredzaamheid van het kind stimuleert.

We stimuleren de creativiteit van de kinderen door het aanbieden van wisselende activiteiten en materialen. We laten de kinderen zoveel mogelijk zelf verzinnen op welke manier een spel gespeeld moet worden, of wat en hoe er geknutseld wordt.

Voorbeeld: We gaan niet met de hele groep het zelfde knutselwerk maken, volgens een vast stappenplan, zodat er allemaal dezelfde werkjes ontstaan. We laten de kinderen zelf kiezen wat ze willen maken, en welke materialen ze hiervoor willen gebruiken. De pedagogisch medewerkers laten de kinderen zoveel mogelijk hun eigen gang gaan, en begeleiden alleen waar nodig. Als meerdere kinderen hetzelfde willen knutselen, letten de pedagogisch medewerkers erop dat toch voor elk kind mogelijk is zijn eigen creatieve inbreng te hebben. Per schooljaar wordt gewerkt met een thema. De pedagogisch medewerkers bereiden dan wel een knutselactiviteit voor. Maar ook hierbij behouden de kinderen de mogelijkheid hun eigen creativiteit te gebruiken.

Spelmateriaal

Er is voldoende spelateriaal aanwezig dat de persoonlijke competentie van de kinderen stimuleert. Zo zijn er verschillende spelletjes waarbij kinderen oefenen in tactisch spel (bijvoorbeeld UNO), kennis van cijfers (bijvoorbeeld Triominos), algemene kennis (bijvoorbeeld Party & co), motoriek en geduld (bijvoorbeeld Mikado). Door het spelen van spelletjes leren de kinderen (naast sociale vaardigheden) bovendien incasseren / verliezen. Tevens krijgen de kinderen de vrijheid om zelf de regels van het spel te bepalen (stimuleert de creativiteit), waarbij eerlijk spel wel een voorwaarde is.

C. het bieden van gelegenheid tot het ontwikkelen van sociale competentie

Wat?

Onder sociale competentie verstaan we sociale kennis en vaardigheden, bijvoorbeeld het zich in een ander kunnen verplaatsen, kunnen communiceren, samenwerken, anderen helpen, conflicten voorkomen en oplossen, het ontwikkelen van sociale verantwoordelijkheid.

Waarom?

Het omgaan met andere leeftijdsgenoten is een belangrijke manier om sociale competenties te ontwikkelen. Het geeft aan kinderen kansen om zich te ontwikkelen tot personen die goed functioneren in de samenleving. Het is belangrijk dat pedagogisch medewerkers dit op de juiste manier begeleiden: als kinderen al te veel negatieve ervaringen opdoen in de omgang met andere kinderen lopen zij een verhoogd risico op de ontwikkeling van agressiviteit en teruggetrokken gedrag. Het is dus van belang om de omgang tussen kinderen in goede banen te leiden.

Hoe?

Pedagogisch medewerker – kind interactie

Het geven van complimenten als het kind zich prettig gedraagt is een goede en stimulerende beloning. Wanneer een kind zich niet aan de regels houdt kunnen de pedagogisch medewerkers hier op inspelen en het betreffende kind aanspreken. Veelal zal het kind de redelijkheid van de reactie van de pedagogisch medewerker inzien.

Binnen -/ buitenruimte

Om alles zo goed mogelijk te laten verlopen is het belangrijk dat er regels en afspraken zijn, welke zo veel mogelijk met en door de kinderen gemaakt zijn. Regels en afspraken hebben altijd een reden en in regelmatig overleg met de kinderen worden deze indien nodig (opnieuw) aan hen uitgelegd. De pedagogisch medewerkers zien er op toe dat de kinderen zich aan de afspraken houden net zoals de kinderen er op toe zien dat de pedagogisch medewerkers dit doen!

Groep

In de dagelijkse omgang is het noodzakelijk kinderen te stimuleren samen te spelen, te delen, op elkaar te wachten en samen op te ruimen. Kinderen ervaren hun aanwezigheid dan als een deel van een geheel waarin iedereen zo zijn taak en verantwoordelijkheid heeft.

Wanneer kinderen onderling ruzie hebben grijpen wij niet direct in. Als de kinderen er niet direct uitkomen, dan zal de pedagogisch medewerker een bemiddelende rol aannemen. Er wordt naar gestreefd conflicten uit te praten. Schelden, schreeuwen, vloeken, slaan e.d. worden niet getolereerd. Samen met de kinderen zoeken we naar een compromis waarbij we er naar streven hen uit te leggen wat wel en niet aanvaardbaar is en hoe we in die situatie rekening kunnen houden met elkaar.

Activiteiten

We stimuleren de kinderen elkaar te helpen, bijvoorbeeld door hen samen een taak te geven (bijvoorbeeld in de vakanties afwassen). De oudere kinderen stimuleren we samen een activiteit te organiseren (bijvoorbeeld het bedenken en uitzetten van een speurtocht).

Spelmateriaal

Er is voldoende spelmateriaal aanwezig dat de sociale competentie van de kinderen stimuleert. Buitenspeelgoed als een voetbal, springtouw zorgt ervoor dat kinderen met elkaar gaan spelen. Binnen zijn er verschillende spelletjes die de kinderen samen kunnen doen (Monopoly e.d.). Deze spellen leren de kinderen op hun beurt te wachten, omgaan met winnen en verliezen.

D. het bieden van de kans om zich waarden en normen eigen te maken

Wat?

Hieronder verstaan we dat kinderen de kans moeten krijgen om zich waarden en normen, de cultuur van de samenleving waarvan zij deel uitmaken, eigen te maken.

Waarom?

Kinderen maken deel uit van de samenleving, en het is van belang dat zij leren om op een passende manier met andere kinderen en volwassenen om te gaan. De BSO wordt gezien als aanvulling op de eigen gezinssituatie. Hier kan het kind in aanraking komen met andere aspecten van de cultuur en de diversiteit die onze samenleving kenmerkt.

Het gedrag van volwassenen (en dus ook van de pedagogisch medewerkers) speelt een belangrijke rol bij de morele ontwikkeling van kinderen. Door hun reacties ervaren kinderen de grenzen van goed en slecht, van anders, van mogen en moeten. Het gedrag van de volwassenen geeft niet alleen richting en correctie aan het gedrag van kinderen, maar wordt door de kinderen ook gekopieerd in hun eigen gedrag naar andere kinderen en volwassenen. De pedagogisch medewerkers hebben dus een belangrijke voorbeeldfunctie. Wij respecteren kinderen om wie ze zijn en wat ze zijn en dit zal de basis vormen voor het leren respect hebben voor anderen. Daarnaast leren we de kinderen dat het belangrijk is dat ze direct aangeven als zij bepaald gedrag ervaren dat niet wenselijk is. We helpen ze mondiger te maken op momenten dat dit nodig is. Belangrijk hierbij is het leren kennen en accepteren van waarden en normen van jezelf en anderen.

Hoe?

Pedagogisch medewerker – kind interactie

We geven als pedagogisch medewerkers zoveel mogelijk het goede voorbeeld. Dit betekent dat de pedagogisch medewerkers ook met respect met elkaar omgaan, en met de kinderen. Hierbij hanteren we normaal taalgebruik, en houden we ons aan de regels die gezamenlijk afgesproken zijn. Van de kinderen verwachten we ook dat ze zich aan de (huis-)regels houden, en dat ze aardig tegen elkaar en de pedagogisch medewerkers doen (dus niet schelden, schoppen, slaan e.d.).

Een kind leert respect voor anderen en zijn omgeving te hebben als het zelf met respect behandeld wordt. Dit willen wij proberen te bereiken door ons te verplaatsen in het gedrag van het kind en door duidelijk met het kind te praten over zijn gedrag. Belangrijk hierbij is dat wij het kind als een individu en niet als een groep zien door bijvoorbeeld ieder kind bij binnenkomst bij de naam te noemen en hen te groeten.

Wij tonen respect aan kinderen door niet om hen maar met hen te lachen en als wij bemerken dat wij zelf iets fout hebben gezegd of een situatie verkeerd hebben ingeschat onze excuses aan te bieden. We houden rekening met hun gevoelens en hun mening.

Kinderen worden zoveel mogelijk individueel op ongewenst gedrag aangesproken en niet voor de groep daar dit erg frustrerend voor een kind kan zijn. Hierbij wordt rekening gehouden met de leeftijd en de aard van het kind.

Binnen -/ buitenruimte / spelmateriaal

Naast respect voor anderen vinden wij het belangrijk dat kinderen leren om te gaan met materialen en de omgeving (wereld) om ons heen. Van de kinderen wordt verwacht dat ze voorzichtig omgaan met speelgoed van de BSO of van andere kinderen, en dat ze met respect omgaan met knutselwerken van andere kinderen (dus niet stukmaken of belachelijk maken). Speelgoed / materialen die stuk of incompleet zijn worden gerepareerd of zonodig vervangen. Wij willen kinderen leren met zorg om te gaan met de natuur en het milieu b.v. door geen takken van bomen te rukken en samen voor een schone, opgeruimde leefomgeving te zorgen.

Groep

Er zijn verschillende regels op de BSO. Alle aanwezigen moeten zich hieraan houden. Ook in het spel gelden bepaalde "regels": als je samen ergens aan begint, maak je het ook samen af, samen opruimen als je samen gespeeld hebt. Ook wordt tijdens het spel wel eens met de kinderen overlegd "hoe het hoort":

Activiteiten

De activiteiten worden aangepast aan het jaarthema en sluiten aan op de ontwikkeling en beleving van het kind.

4. BSO Bie de handj.

4.1 De BSO

BSO "Bie de handj" is een kleinschalige particuliere BSO gevestigd in het Scoutinggebouw van Munstergeleen. De BSO heeft 1 grote leefruimte ter beschikking waar maximaal 34 kinderen opgevangen kunnen worden. Daarnaast heeft de BSO de mogelijkheid om gebruik te maken van de aangrenzende hal, toiletruimte en de geweldige buiten speelplekken. De kleinschaligheid van de BSO biedt veel voordelen: de kinderen zien steeds dezelfde vertrouwde gezichten en er is genoeg aandacht voor elk kind. De pedagogische medewerksters weten hoe kinderen zich goed kunnen ontspannen na een drukke schooldag. De kinderen hebben na een lange schooldag behoefte aan een frisse nieuwe omgeving met nieuwe activiteiten en nieuwe gezichten, van zowel kinderen als begeleiding. Wij zijn naar een locatie buiten de school verhuisd en het gaat om een echt "tweede thuis" sfeer. De nadruk ligt op "vrije tijd". Er moet niets, maar er kan wel een hele hoop.

4.2 Groepsindeling

Op de BSO worden de kinderen opgevangen in een basisgroep, wij hebben twee basisgroepen, Bie de handj 1 en Bie de handj 2. Een basisgroep is een vaste groep waarin de kinderen van de BSO zijn ingedeeld. In een basisgroep vinden gezamenlijke groepsmomenten plaats, bijv. het eetmoment, activiteiten gericht op de leeftijden/ontwikkelingsfasen van de kinderen. De leefruimte is zo ingedeeld, ingericht en zoveel mogelijk afgestemd op de jongste of oudste kinderen. In de ruimte zijn verschillende hoeken ingericht, hierdoor kunnen kinderen op een prettige manier met en naast elkaar spelen. De afwisseling van rustige plekken en actieplekken geeft kinderen de mogelijkheid te kiezen voor veel of weinig sociale interactie. Zo is er een hoek waar kinderen rustig kunnen lezen, maar is er ook een hoek waar kinderen met meerderen samen kunnen spelen. Kinderen beslissen over het algemeen zelf waar ze spelen. De groepsruimte heeft ramen waardoor voldoende direct daglicht kan toetreden. De groepsruimte is voorzien van voldoende ventilatie mogelijkheden. In de entree van de BSO bevindt zich de garderobe voor de kinderen.

De kinderen en de ouders zijn op de hoogte in welke basisgroep het kind is geplaatst. Gedurende de schoolweken worden de kinderen op vaste dagen in dezelfde groepssamenstelling opgevangen. Kinderen mogen hun eigen basisgroep na het eetmoment verlaten. Ze mogen zelf kiezen waar ze willen spelen, bijv. buiten, in de hal of in de andere basisgroep bij een vriendje/vriendinnetje. Tijdens deze activiteiten kan de beroepskracht-kind-ratio(BKR) tijdelijk worden losgelaten, echter de BKR is op de basisgroep niveau bepaald.

In basisgroep 1 worden maximaal 22 kinderen opgevangen in de leeftijd van 4 t/m 7 jaar
In basisgroep 2 worden maximaal 12 kinderen opgevangen in de leeftijd van 7 t/m 12 jaar.

4.3 Samenvoegen groepen

Er zijn momenten dat de 2 groepen worden samengevoegd bijvoorbeeld aan het einde van de middag, tijdens studiedagen van school en tijdens vakantieperiodes. Wanneer er maximaal 22 kinderen op een dag aanwezig zijn, wordt er structureel samengevoegd. Er wordt dan uitgegaan van een groep. Rekening houdend met de leeftijden betekent dit 18 kinderen in de leeftijd van 4-7 jaar en 4 kinderen in de leeftijd van 7 jaar. Er geldt dan 1 pedagogisch medewerkster per 11 kinderen in de leeftijd van 4 tot 12 jaar. Eén grote groep biedt voordelen t.o.v. 2 groepen met een lage bezetting. Er zijn meer speelmogelijkheden voor de kinderen.

4.4 Een extra opvang dag of ruilen.

Wanneer een ouder een extra dag(deel) wil afnemen die buiten de vaste contracturen valt, kan deze aangevraagd worden via de pedagogisch medewerkers of via ons emailadres: info@biedehandj.nl. Het incidenteel afnemen van een extra dagdeel is mogelijk wanneer de groepsgrootte dit toelaat en het aantal pedagogisch medewerkers gehandhaafd blijft. Deze opvang dag vindt in principe binnen de eigen basisgroep van het kind plaats. Ook is het mogelijk om een dag te ruilen, mits de groepsgrootte en de personele bezetting dit toelaat.

4.5 Een dag bij ons op de BSO/werkwijze

De kinderen worden door ons van school gehaald. Bij aankomst op de BSO gaan zij, afhankelijk van welke dag het is, aan tafel voor een broodmaaltijd (woensdag) of ze krijgen yoghurt / fruit en wat te drinken. Dit gebeurt op de basisgroep van het kind. Ze bespreken hoe de dag is geweest en waar iedereen zin in heeft om te gaan doen. Iedereen kan hier een vrije keuze in maken, het is tenslotte hun eigen vrije tijd. Uiteraard zullen de pedagogisch medewerkers diverse activiteiten voorstellen om uit te kiezen. Wanneer het weer het toelaat zullen we ook elke dag lekker naar buiten gaan. De BSO moet voor de kinderen voelen als een tweede thuis. Zelf indelen van vrije tijd, leuke activiteiten en gezelligheid van leeftijdsgenootjes.

Aan het einde van de middag, vlak voordat de ouders de kinderen komen halen, krijgen ze nog een koekje en/of te drinken. De aanwezigheid van bekende leeftijdsgenootjes heeft een positief effect op de ontwikkeling van kinderen. Een vertrouwde groep geeft een gevoel van veiligheid en bevordert de kwaliteit van het samenspel. Kinderen leren spelenderwijs veel sociale vaardigheden: samen spelen, samen speelgoed delen, op elkaar letten en voorzichtig zijn met elkaar. Begeleid door de pedagogisch medewerkster leren ze hoe ze een ruzie op kunnen lossen en het daarna weer goed kunnen maken met elkaar. Bij een ruzie tussen 2 kinderen bekijken we per situatie hoe we reageren. Soms kijken we hoe ze het zelf oplossen terwijl we een andere keer direct ingrijpen.

Globaal ziet de dagindeling tijdens de schoolweken als volgt uit:

Maandag t/m vrijdag:

07.30 - 08.30 uur Ontvangen van de kinderen. De kinderen die nog moeten ontbijten kunnen ontbijten en krijgen melk of thee te drinken. Er kan tot 8.10 uur rustig gespeeld worden. Om 8.15 uur worden alle kinderen naar school gebracht. De kinderen van groep 1 en 2 worden door de pedagogisch medewerkster tot in de hal gebracht en gaan dan zelfstandig naar hun klas. De oudere kinderen mogen nog even buiten spelen en gaan zelfstandig naar hun klas.

Maandag, dinsdag en donderdag:

14.45 - 15.00 uur	Ophalen en ontvangen van de kinderen.
15.00 - 15.30 uur	Eten en drinken.
15.45 - 17.00 uur	Georganiseerde activiteit, vrij spelen of buiten spelen.
16.30 uur	Koekje.
17.00 - 18.15 uur	Kinderen worden opgehaald door ouders.

Woensdag:

12.30 – 12.45 uur	Ophalen en ontvangen van de kinderen
12.45 – 13.30 uur	Eten en drinken
13.30 – 15.30 uur	Georganiseerde activiteit, vrij spelen of buiten spelen
15.30 – 16.00 uur	Yoghurt eten en wat drinken
16.00 – 16.30 uur	Vrij spelen
16.30 uur	Koekje
17.00 – 18.00 uur	Kinderen worden opgehaald door ouders.

Een vakantiedag bij Bie de handj moet net zo leuk zijn als een vakantiedag thuis, daarom organiseren we elke dag een activiteit zowel “thuis” als buitenshuis. Een activiteit kan een uitje naar een park, kinderboerderij, speeltuin etc. zijn. een vakantiedag hoeft lang niet altijd alleen maar actief en druk te zijn. Daarom zorgen de pedagogisch medewerkers ook voor voldoende rustmomenten, bijv. na een middagje speeltuin kunnen de kinderen een dvd kijken met ranja en wat lekkers. Zoals eerder gezegd, organiseren we ook regelmatig activiteiten bij bie de handj zelf. Zo kan er van alles worden gemaakt met knutselen, wordt er een theatervoorstelling/modeshow verzonnen of gaan we op speurtocht door de wijk. Deze activiteiten zijn vaak gekoppeld aan het jaar thema. Al uitjes en eventuele extra's als lekkers in vakanties worden allemaal door Bie de handj verzorgd.

In de vakantie periodes kan het zijn dat we de ouders voor wat extra spullen vragen, (bijv. zwemkleding en een handdoek in de zomer, regenlaarzen, oude kleren etc. in de herfst.)

Vakantie of studiedag:

07.30 uur	BSO Bie de handj gaat open
7.30 - 9.30 uur	Kinderen worden door de ouders gebracht
9.30 - 10.00 uur	Fruit eten en sap drinken
10.00 - 11.30 uur	Georganiseerde activiteit
11.30 - 12.00 uur	Opruimen
12.00 - 13.00 uur	Lunch
13.00 - 14.00 uur	Vrij spelen
14.00 - 16.00 uur	Georganiseerde activiteit
16.00 uur	Yoghurt eten en sap drinken
16.30 uur	Koekje
17.00-18.15 uur	Kinderen worden opgehaald

Voor de vakantie begint, maken de pedagogisch medewerkers een planning van wat ze gaan doen. Voor zowel bij goed weer als bij slecht weer. Daarnaast wordt ook eventueel vervoer geregeld. Naast deze georganiseerde activiteiten is er voor de kinderen uiteraard ook nog voldoende tijd over om (vrij) te spelen.

Overdracht bij ophalen.

Bij het halen vertellen de pedagogisch medewerkers de ouders hoe het die dag met hun kind gegaan is, hoe en met wie het kind heeft gespeeld, welke activiteiten er zijn gedaan en eventuele bijzonderheden.

Bij het kennismakingsgesprek is afgesproken dat een kind alleen aan de ouders meegegeven wordt, tenzij de ouders laten weten dat het iemand anders is.

Feesten en speciale gelegenheden

Jaarlijks terugkerende festiviteiten zijn: Pasen, Koningsdag, afscheid van de BSO, kinderboeken week, dierendag, de vier seizoenen, Sinterklaas, kerstdagen en carnaval. Activiteiten die georganiseerd worden, stellen het thema van de festiviteit centraal. Aan verjaardagen van de pedagogisch medewerkers, geboortes van broertjes of zusjes schenken we aandacht met feestelijke aankondigingen op de groep.

Verjaardagen

Verjaardagen mogen op de BSO uitgebreid gevierd worden. Met de ouders wordt afgesproken op welke dag het zal plaatsvinden. We gaan gezellig aan tafel zitten en de jarige mag op de stoel/tafel gaan staan, er wordt gezongen en muziek gemaakt en het kind mag trakteren.

Sinterklaas

Sinterklaas leeft enorm bij de meeste kinderen. Als Sinterklaas in ons land komt, beginnen ook wij met verschillende activiteiten rond de goedheilig man. Zo worden er verhaaltjes voorgelezen, knutselwerkjes gemaakt en liedjes gezongen. Ook de ruimte wordt in sinterklaasfeer gebracht. Versieringen, tekeningen en knutselwerkjes worden opgehangen. De oudere kinderen zullen niet meer in Sinterklaas geloven. Zij worden betrokken bij 'het complot'. De pedagogisch medewerksters vragen ze om hun kennis voor de jongere kinderen geheim te houden en het spel mee te spelen. Dit geeft ze een volwassen gevoel en dat kan voor hen net zo leuk zijn als geloven in Sinterklaas. Ze doen natuurlijk gewoon mee met de kleintjes als het gaat om cadeautjes en pepernoten. Sinterklaas komt op de BSO niet langs om zijn verjaardag te vieren omdat hij dat al op school doet.

Carnaval

Het carnavalsfeest wordt natuurlijk gevierd. De kinderen mogen verkleed komen, of ze mogen zich verkleden op de BSO en ze kunnen zich laten schminken. Er wordt feestmuziek gedraaid en de kinderen die dat willen kunnen dansen en zingen.

4.6 Openingstijden

BSO "Bie de handj" is geopend van maandag t/m vrijdag van 7.30 tot 8.30 uur, op maandag, dinsdag en donderdag van 14.45 tot 18.15 uur en op woensdag van 12.30-18.15 uur. Tijdens vakantieperiodes kunnen de kinderen gebracht worden tussen 7.30 en 18.15 uur. Dit kan ook een ochtend of middag zijn.

Daarnaast bieden we ook flexibele opvang aan, voor deze ouders geldt dat de afgesproken tijden/opvangkosten individueel bekeken en berekend worden.

BSO Bie de handj is gesloten op de nationale feestdagen:

Nieuwjaarsdag:	1 januari
Carnaval:	carnavalsmaandag en dinsdag
Pasen:	2 ^e paasdag
Koningsdag:	27 april
Bevrijdingsdag:	alleen in de lustrumjaren
Hemelvaartsdag:	donderdag
Vrijdag na Hemelvaart	
Pinksteren:	2 ^{de} pinksterdag
Kerstmis:	25 en 26 december

Op 24 december en 31 december is de BSO tot 13.00 uur geopend.

4.7 Gezondheid en ziektes

Wij zijn van mening dat als kinderen ziek zijn ze het beste thuis kunnen blijven. Hier krijgen ze de zorg en aandacht die ze op dat moment nodig hebben en die wij op de BSO niet kunnen bieden. Als kinderen koortsvrij zijn mogen ze weer naar de BSO komen. Als kinderen een besmettelijke ziekte zoals waterpokken hebben, vinden wij het fijn als de ouders ons hiervan op de hoogte brengen. Dit in verband met besmetting van de andere kinderen. Bie de handj handelt volgens de richtlijnen van de GGD.

Als kinderen op de BSO ziek worden besluiten de pedagogisch medewerkers zelf of ze contact met de ouders opnemen, om een kind op te laten halen. Dit beoordelen ze aan de hand van hoe een kind zich voelt en gedraagt.

4.8 Wenbeleid

Wij vinden het belangrijk dat een kind zich snel thuis voelt op de BSO. Tijdens het plaatsingsgesprek worden er met de ouders afspraken gemaakt hoe vaak en op welke dagdelen het kind komt wennen, dit wordt langzaam opgebouwd.

In de groep wordt het kind door de vaste pedagogisch medewerkster geïntroduceerd en wegwijs gemaakt in de BSO en krijgt het de tijd, langzaam te wennen aan de pedagogisch medewerkers, kinderen, ruimte (s), gewoontes en afspraken die op de BSO gelden. Afhankelijk van het verloop hiervan worden de afspraken omtrent het wennen eventueel herzien: het is immers een individueel proces.

Wanneer een kind vanuit het kinderdagverblijf naar de BSO komt, kent het kind al een aantal kinderen en pedagogisch medewerkers.

Toch kan het nog een hele stap voor een kind zijn om te wennen aan de nieuwe groep en ruimte(s).

We maken daarom samen met de ouders een plan om het kind rustig te laten wennen.

Afhankelijk van het verloop hiervan worden de afspraken omtrent het wennen eventueel herzien: het is immers een individueel proces

4.9 Multimedia

De televisie, computer, tablet en mobiele telefoons zijn niet meer weg te denken uit onze maatschappij. Het zijn favoriete bezigheden van kinderen van deze tijd. De pedagogisch medewerkers hebben geen negatieve houding ten aanzien van deze media. Ze kunnen bijdragen aan de (cognitieve) ontwikkeling van een kind. Pedagogisch medewerkers stellen echter wel grenzen aan het gebruik van de tablet, televisie en mobiele telefoons.

4.10 Erop uit met de groep

Kinderen en pedagogisch medewerkers gaan regelmatig samen op stap, dit komt vooral veel voor op woensdagmiddagen en in de vakanties. Het gevolg van de gezamenlijke uitstapjes is goed merkbaar in de groep. Er ontstaat een hechter groepsgevoel. Erop uit gaan is een wezenlijk onderdeel van ons werk in de BSO. Kinderen doen op deze manier ervaringen op met hun buurt en de buitenwereld. Op loopafstand van de BSO bevindt zich ook een natuurgebied waar kinderen zich lekker kunnen uitleven. Tijdens het kennismakingsgesprek met ouders en kind komt het maken van uitstapjes ook aan de orde. Aangezien het maken van uitstapjes – zelfstandig en onder begeleiding – een zeker risico met zich meebrengt, is er een werkinstructie opgesteld. Deze instructie kan worden opgevraagd bij Tessa/Yvonne of bij de pedagogisch medewerkers.

5. Ouders

5.1 Samenwerking- pedagogisch medewerkers

Wij gaan ervan uit dat de ouders primair verantwoordelijk zijn voor de opvoeding en zorg van hun kind(eren). Op momenten dat een kind in de BSO aanwezig is, nemen wij die verantwoordelijkheid tijdelijk van de ouders over. Een goede communicatie tussen pedagogisch medewerkers en ouders vinden wij van essentieel belang voor de optimale opvoeding van de kinderen. Onder een goede communicatie verstaan wij een communicatie die wordt gekenmerkt door de volgende aspecten:

- gelijkwaardigheid tussen pedagogisch medewerkers en ouders,
- wederzijds vertrouwen,
- openheid en eerlijkheid,
- veelvuldig overleg over de zorg en opvoeding van een kind.

Daarom vinden wij het ook belangrijk dat er sprake is van een goede samenwerking tussen de ouders en pedagogisch medewerkers. Ook in bredere zin achten wij een nauwe betrokkenheid van de ouders bij de BSO wenselijk, bijvoorbeeld bij het organiseren van activiteiten en aandragen van ideeën ten aanzien van het beleid. De BSO is een kleinschalige instelling, waardoor een grote betrokkenheid van en samenwerking met de ouders goed mogelijk is. Om deze zo optimaal mogelijk te laten verlopen is er een oudercommissie opgericht.

5.2 Oudercommissie

Ouders zijn binnen BSO “Bie de handj” vertegenwoordigd door een oudercommissie. De oudercommissie heeft als doel de belangen van de ouders te behartigen binnen het kader van de doelstellingen van BSO “Bie de handj”. De oudercommissie heeft de bevoegdheid gevraagd en ongevraagd te adviseren m.b.t onderwerpen als kwaliteit van de opvang, openingstijden en prijs van de opvang.

Reglement oudercommissie ligt ter inzage op de BSO.voor vragen of aanmelding is onze huidige oudercommissie te bereiken via: 'ocbiedehandj@gmail.com'

5.3 Oudercontacten

Bij BSO “Bie de handj” hechten we veel belang aan oudercontacten. Dit doen we door de tijd te nemen om met de ouders even bij te praten tijdens de haalmomenten, jaarlijks 10-minuten gesprekken te voeren (ouder-mentor) en het organiseren van **de diner-middag**.

Door deze communicatie leren we de kinderen (en de ouders) goed kennen en kunnen we beter inschatten wat de behoefte van de kinderen zijn en hierop inspelen.

5.4 Mentorschap

Per 1 januari 2018 heeft ieder kind een mentor toegewezen gekregen. De mentor is het aanspreekpunt voor zowel ouder als kind. De mentor zal 1 keer per jaar of vaker op verzoek een gesprek aanbieden waarbij de ontwikkeling van het kind besproken wordt, met daarbij de nadruk op het welbevinden van het kind. Tijdens het intakegesprek krijgt de ouder te horen wie de mentor van haar/zijn kind is.

6. De ontwikkeling van kinderen van 4 tot 13 jaar

6.1 Algemeen

En ineens gaat het allemaal heel snel. Een kind groeit uit van een kleuter tot een schoolkind en dat gaat gepaard met een hele snelle ontwikkeling op alle verschillende ontwikkelingsgebieden. Want er zit een heel groot verschil tussen een 4-jarig kind dat net naar de basisschool gaat en een 12-jarig kind dat de basisschool alweer verlaat. Op de BSO kan de pedagogisch medewerker deze ontwikkeling van het kind positief beïnvloeden door er voor te zorgen dat het kind zich thuis voelt. Vanuit deze positieve sfeer kan het kind zijn natuurlijke behoefte en nieuwsgierigheid aanwenden om zijn eigen mogelijkheden verder te ontwikkelen. Zo komt het kind tot nog meer zelfstandigheid en zelfredzaamheid. Voorwaarde hiervoor is dat een kind zich veilig en vertrouwd voelt en weet dat hun eigen mentor of een andere medewerker beschikbaar is, als het kind deze nodig heeft. Daardoor krijgt het kind zelfvertrouwen en respect, wat kan leiden tot een optimale ontwikkeling in de verschillende ontwikkelingsgebieden:

- Lichamelijke ontwikkeling

Binnen de lichamelijke ontwikkeling brengen we het volgende onderscheid aan:

- Grove en fijne motoriek
- Seksuele ontwikkeling

6.2 Motoriek

Belangrijk is de ontwikkeling van de grove motoriek. Kinderen kunnen niet lang stil zitten (moeten dat op school ook al de hele dag), en moeten daarom ook voldoende bewegingsmogelijkheden krijgen. De grove motoriek loopt altijd vooruit op de fijne motoriek. Rond het vijfde jaar gaat ook de fijne motoriek heel hard vooruit. Ze hoeven steeds minder geholpen te worden bij het spelen, eten en aankleden. Rond een jaar of 7 hebben de kinderen de meeste motorische vaardigheden wel onder de knie. De vaardigheden die ze daarna leren hebben meer te maken met een toenemende lichaamskracht en veranderende lichaamsverhoudingen dan met de ontwikkeling van de spieren. Wanneer de puberteit intreedt (ergens tussen de 10 en 13 jaar), verandert er ineens weer heel veel in lichamelijk opzicht. Qua lengte (klungeligheid), vormen (meisjes krijgen borsten, worden ongesteld etc.), beharing etc. Kinderen kunnen hierdoor futloos en humeurig worden en weten zich vaak geen raad met hun lichaam en gevoelens.

6.3 Seksuele ontwikkeling

Onder seksualiteit kun je alle gevoelens en gedragingen verstaan die te maken hebben met je eigen lichaam en dat van een ander. Dit veroorzaakt speciale (opgewonden, prettige) gevoelens bij jezelf en bij de ander. Kinderen komen dagelijks, via de media, ervaringen thuis of op straat in aanraking met positieve en negatieve aspecten van relaties en seksualiteit. Logisch dat ze daar op een gegeven moment ook over gaan praten en er vragen over gaan stellen. Maar daar moet dan wel ruimte voor zijn en er moet geen taboe op dit onderwerp liggen.

Daarnaast vraagt ook de ontwikkeling van de eigen seksualiteit van kinderen aandacht. Een goede begeleiding en stimulering kan voorkomen dat kinderen moeite krijgen met de eigen seksualiteitsbeleving, met hun zelfbeeld, en met hun vermogen intieme relaties met anderen aan te gaan.

Seksualiteit is voor kinderen een normaal onderdeel van het leven. Daardoor stellen ze over seksualiteit net zo gemakkelijk vragen als over een ander onderwerp dat ze op dat moment

interesseert. Je ziet dat seksualiteit pas beladen voor kinderen wordt door de negatieve reacties van volwassenen. Door uit te leggen waarom iets niet mag maak je er geen taboe van.

Jonge kinderen uiten zich veel met hun lichaam en hebben een grote behoefte aan knuffelen en geknuffeld worden. Langzaam wordt het hen duidelijk dat ze een jongen of een meisje zijn, wat nieuwsgierigheid met zich meebrengt naar de lichamen van anderen. Ook blijkt in hun spel dat ze zich steeds meer gaan bezig houden met sekserollen en dat ze zich hierbij oriënteren op het rolgedrag van volwassenen (vadertje-moedertje). Langzamerhand ontwikkelen ze ook een bepaald schaamtegevoel. Daarnaast gebruiken ze graag vieze woorden en schuttingtaal.

Naarmate het schoolkind ouder wordt zal hij of zij zich steeds meer gaan identificeren met de eigen sekse. Soms betekent dit ook dat ze zich gaan afzetten tegen de andere sekse. Deze voortgaande ontwikkeling brengt vaak een rijke fantasie over seks van volwassenen met zich mee. Vies, eng en stiekem zijn reuze spannend.

6.4 Emotionele veiligheid

Als gevolg van een toenemend ik-besef worden kinderen zich bewust van de eigen kwetsbaarheid. Door kinderen de gelegenheid te geven gevoelens en gedachten te uiten, er met elkaar over te praten, leren ze met hun eigen gevoelens en gedachten om te gaan. Kleuters zijn meestal nog te zeer op zichzelf gericht om zich in te kunnen leven in anderen. Ze gaan ervan uit dat de ander net zo denkt en voelt als zij. Voor kinderen van 4 tot ca. 6 jaar speelt fantasiespel een belangrijke rol. Hiermee kan het kind oefenen om met emoties om te gaan.

Wanneer kinderen ouder worden gaan ze steeds nadrukkelijker reflecteren op zichzelf: mogelijkheden, beperkingen, kenmerken, wensen, gevoelens en eigenschappen. Aanvankelijk zijn stemmingswisselingen nog heel gewoon, maar langzamerhand worden kinderen evenwichtiger. Ze leren steeds beter rekening te houden met de ander. Soms ontstaat de neiging stoer te doen of indruk te maken, dit alles heeft te maken met het verwerven van een plaats of status binnen een groep. Zodra de kinderen de pubertijd naderen verandert er, naast lichamelijke veranderingen, ook heel wat op het hormonale vlak. Dit zorgt vaak voor een tijdelijke emotionele instabiliteit en verminderd zelfvertrouwen. Hierdoor is extra aandacht gewenst voor het zelfbeeld en het omgaan met verschillende gevoelens. Het is belangrijk te werken aan zelfvertrouwen. Een kind dat zelfvertrouwen heeft, is minder snel van slag en kan op een gezonde manier met zijn emoties omgaan.

6.5 Sociale ontwikkeling

Een kleuter is een heel sociaal wezen en zoekt vaak geborgenheid. Hij is nog erg afhankelijk van volwassenen en hangt vaak aan bepaalde personen. Vanaf 4 jaar begint de sociale oriëntatie. Kinderen leren luisteren naar elkaar, wachten op elkaar, vertellen over eigen ervaringen, gaan samenwerken en leren geven en nemen.

Vanaf een jaar of 6 richt een kind zich al steeds minder op zichzelf en steeds meer op anderen.

Ze krijgen vriendjes, worden zelfstandiger en leren zich aan afspraken te houden.

Ze ontwikkelen een positief en negatief zelfbeeld.

Heel belangrijk hierbij is of hij/zij zich in de groep geaccepteerd voelt.

Kinderen willen er graag bij horen en zich geborgen voelen.

De groep geeft ook een bepaalde druk, die soms groot kan zijn.

Ook conflicten zijn aan de orde van de dag.

Door de voortgaande sociale ontwikkeling wordt een belangrijke vooruitgang geboekt in het leren omgaan met conflicten.

Deze vooruitgang is mogelijk omdat kinderen in toenemende mate in staat zijn zich te verplaatsen in de gevoelens, wensen, opvattingen en de situatie van anderen (het kind ontwikkelt empathie).

Vanaf een jaar of 9 beschikt een kind over het sociale begrip en de sociale vaardigheden die noodzakelijk zijn om zich in de maatschappij te kunnen handhaven. Naarmate het kind ouder wordt zal het steeds meer een toenemende behoefte hebben aan zelfstandigheid, privacy, een eigen mening en verantwoordelijkheid.

6.6 Cognitieve ontwikkeling

Op school leert het kind een aantal nieuwe vaardigheden zoals: lezen, spellen, schrijven en rekenen. Voordat een kind deze zaken kan leren, moet aan een aantal voorwaarden voldaan zijn. Het kind moet zich kunnen concentreren, kunnen luisteren, beschikken over een voldoende taalschat en het moet kunnen analyseren. In de eerste levensjaren wordt hiervoor al een basis gelegd. Op school leert een kind in toenemende mate zelfstandig taken uit te voeren en problemen zelf op te lossen. Omdat kinderen op school heel erg bezig zijn met het "leren", moet er juist op de BSO ruimte zijn om te ontspannen.

6.7 Taalontwikkeling

Een kind van 4 jaar kan bijna altijd al verstaanbaar spreken. Woorden worden steeds beter uitgesproken en zinnen worden steeds ingewikkelder. In deze leeftijdsfase gaat het kind ook besef krijgen dat het door de taal achter bepaalde dingen kan komen door veel te vragen. Kinderen beginnen vaak met het schrijven van hun naam, maar deze ontwikkeling verloopt heel snel. Aan het eind van groep 3 kunnen kinderen vaak al behoorlijk lezen en ook al veel schrijven.

6.8 Overige aspecten m.b.t. de ontwikkeling

Persoonlijkheidsontwikkeling

Kinderen van 4 jaar zijn nog steeds bezig met de ontwikkeling van de psychische onafhankelijkheid. Het kind begint te beseffen wat wel en wat niet mag. Het innerlijk geweten begint vorm te krijgen, het komt in de plaats van het geweten van de ouders. Hierbij is het belangrijk dat het kind begeleiding krijgt; er moeten duidelijke grenzen zijn.

Een kind van 4 weet ondertussen tot welke geslacht hij behoort en ontwikkelt het vermogen om buiten het eigen ik te treden, om zich in een ander in te leven. Kinderen vanaf 6 jaar richten zich steeds meer op de buitenwereld. Ze leven in de realiteit en beseffen dat er een verschil is tussen wat je denkt en wat je voelt. Ze realiseren zich steeds meer dat een ander kind of een volwassene andere gevoelens heeft, andere gedachten, andere ervaringen en andere mogelijkheden. Een kind gaat zich vergelijken met een ander en zijn eigen persoonlijkheid tekent zich daarbij steeds duidelijker af. Zelfkennis komt tot stand door het beeld dat anderen hem voorhouden, maar dromen en fantasieën dragen ook bij aan het zelfbeeld. De reacties uit de omgeving hebben invloed op dit proces. Het is belangrijk om dingen die een kind goed kan te benadrukken, hiermee versterk je zijn persoonlijkheid. Kinderen met een andere culturele achtergrond moeten respect voelen voor hun eigen cultuur. Vanaf een jaar of 9 is het geweten een deel van de persoonlijkheid geworden en een kind houdt zich aan de gangbare normen en waarden.

6.9 Eigenwaarde

Belangrijk in deze fase is het gevoel van eigenwaarde. Elk kind vindt het leuk om complimenten te krijgen, erbij te horen en anderen te helpen. Hij wil laten weten wat hij waard is. Er ontstaat langzamerhand verantwoordelijkheidsbesef. Een kind leert stap voor stap zijn verantwoordelijkheid te dragen.

7. Personeel

7.1 Team

De pedagogische medewerkers van BSO "Bie de handj" hebben tenminste een afgeronde kindgerichte Mbo-opleiding gestudeerd. Daarbij zijn ze in het bezit van een BHV - diploma met kind EHBO en een bewijs van goed gedrag. Er wordt tevens gewerkt volgens de richtlijnen van CAO -kinderopvang. "Bie de handj" hecht veel waarde aan een goed sociaal, psychologisch en emotioneel inzicht en vindt het belangrijk dat een pedagogisch medewerker inzicht heeft in groepsprocessen. Kennis op het gebied van veiligheid, verzorging, gezondheid en hygiëne.

Het belangrijkste aspect van de werkzaamheden van de pedagogisch medewerker is het werken met kinderen in groepsverband. Zij hanteren de groepsregels, het dagritme en de normen en waarden zoals die gelden binnen "Bie de handj" zodanig dat ieder kind zich binnen die structuur en veiligheid zo optimaal mogelijk kan ontwikkelen.

De pedagogisch medewerkers moeten daardoor goed kunnen communiceren, zowel met elkaar, de kinderen als met de ouders. Zij moeten met allen een vertrouwensband kunnen opbouwen

7.2 Stagiaire:

Wij zijn van mening dat het begeleiden van stagiaires heel belangrijk is. Zij zijn immers onze toekomstige collega's. Bie de handj begeleidt alleen stagiaires van de opleiding PW (pedagogisch werker) niveau drie en vier voor de Kinderopvang. Zij worden begeleid door een ervaren pedagogisch medewerker en de praktijk opleidster. Over het begeleiden van stagiaires hanteren wij bepaalde richtlijnen die zijn vastgelegd in ons stage beleidsplan. De stagiaire is altijd boventallig (extra) op de groep. Zij doet niets zonder dat een pedagogisch medewerker aanwezig is of meekijkt.

7.3 Achterwacht:

Volgens de wet en regelgeving mag er gewerkt worden met een achterwacht in de situatie dat er slechts één pedagogisch medewerkers aanwezig is op de locatie en de beroepskracht-kind-ratio niet wordt overschreden. Deze regeling houdt in dat in geval van calamiteiten er een achterwacht beschikbaar dient te zijn die binnen 15 minuten op de BSO aanwezig kan zijn. De leidsters zijn op de hoogte dat een collega van het kinderdagverblijf als achterwacht fungeert.

7.4 Kind/leidster ratio

In het convenant zijn regels afgesproken die een basis voor de kwaliteit van de kinderopvang in Nederland waarborgen. Een van de gemaakte afspraken betreft het maximaal toegestane aantal kinderen per leidster; de zogenoemde kind/leidster ratio:

- 1 pedagogisch medewerker per 10 aanwezige kinderen van 4-7 jaar.
- 1 pedagogisch medewerker per 12 aanwezige kinderen van 7-13 jaar.
- 1 pedagogisch medewerker per 11 aanwezige kinderen van 4-13 jaar.

Er zijn momenten op een dag dat we van het kind-leidster ratio af mogen wijken. Dit zal alleen in vakantie periodes voorkomen. In de schoolweken zal dit niet van toepassing zijn. Wel is met de pedagogisch medewerkers afgesproken wanneer er om 17.45 uur nog maar 10 kinderen of minder aanwezig zijn, er 1 medewerker naar huis kan.

Voor de vakantieperiode geldt dat er op de volgende momenten van de dag van de kind/leidster ratio afgeweken wordt:

Pedagogisch Beleidsplan BSO Bie de handj 2023

Op maandag, dinsdag , woensdag en donderdag:

Tussen 07.30 – 09.00 uur

Tussen 12.30 – 13.30 uur

Tussen 17.45 – 18.15 uur

Voor de vakantieperiode geldt ook dat we niet afwijken van de kind/leidster ratio op maandag t/m donderdag:

Tussen 9.00-12.30 uur

Tussen 13.30-17.45 uur

8. Signaleren en doorverwijzen

Een aantal zaken die wij niet tot onze taak rekenen zijn:

- Planmatige opvoedingsondersteuning aan ouders.
- Medische ondersteuning aan kinderen zonder begeleiding van arts of revalidatiecentrum.

Deze taken achten wij tot het takenpakket van andere instellingen. Wel vervullen de pedagogisch medewerkers op grond van hun opleiding en ervaring een signalerende en doorverwijzende functie. Om deze signalerende en doorverwijzende functie goed te kunnen vervullen achten wij het van groot belang de communicatie tussen pedagogisch medewerkers en ouders zo optimaal mogelijk te laten zijn. Alleen op die manier kan de opvoeding op de BSO zo optimaal mogelijk aansluiten op die van de ouders. Tevens gaan wij ervan uit dat er alleen binnen een sfeer van openheid, eerlijkheid en gelijkwaardigheid goed gepraat kan worden over de ontwikkeling van de kinderen.

8.1 Vroeg signalering

Als een kind zich in vergelijking tot zijn leeftijdgenoten anders gedraagt, dan valt zijn/haar gedrag op. Opvallend gedrag is niet per definitie problematisch gedrag, wel is duidelijk dat het kind zich niet prettig voelt, of achterblijft in zijn ontwikkeling of invloed heeft op het welbevinden van de andere kinderen in de groep.

Omdat de pedagogisch medewerkster de kinderen regelmatig zien, kunnen zij afwijkend en of opvallend gedrag signaleren. Wij hebben een (vroeg) signaleringsfunctie. Door vroeg signalering kunnen problemen van kinderen vroegtijdig aangepakt en opgelost worden. Vroeg signalering houdt bij ons concreet in dat we afwijkend gedrag signaleren. Wanneer we zorgen hebben om een kind bespreken wij dit in de eerste instantie met het team. Indien nodig wordt dit zo snel mogelijk met de ouders besproken. In overleg kan besloten worden om professionele hulp in te schakelen. Organisaties waar pedagogisch medewerkers en ouders terecht kunnen zijn:

- Consultatiebureau
- Huisarts
- MEE
- GGD
- CJG
- Veilig Thuis

Vroeg signalering gaat hierbij voornamelijk over gedrag en cognitieve ontwikkelingsaspecten zoals:

- Taal- of spraakachterstand.
- Gedrag dat op negatieve wijze de groep beïnvloed,
- Gedrag dat lastig is voor de pedagogisch medewerkster of andere kinderen.
- Een kind dat nauwelijks contact maakt met de pedagogisch medewerkster of andere kinderen.
- Een kind dat niet goed lijkt te horen etc.

Soms is het moeilijk het probleem met ouders te bespreken. In dergelijke situaties vragen wij advies aan een externe deskundige (zonder hierbij de naam van het kind te noemen), het gaat hier om een anoniem informeren.

9. Corrigeren en belonen

Voor ieder kind is het belangrijk om te weten wat de grenzen zijn. We corrigeren bij deze jonge kinderen alleen als andere kinderen van de groep in gevaar komen of als ze zelf in gevaar komen. Het corrigeren gebeurt door vriendelijk, duidelijk en consequent optreden van de pedagogisch medewerkers. Duidelijk en consequent grenzen aan geven, afleiden van het kind of in het uiterste geval het kind uit de situatie halen door het bijvoorbeeld apart te zetten. Belonen van gewenst gedrag werkt voor het kind stimulerend om dit gedrag te herhalen. Dit is voor alle kinderen belangrijk, aangezien het hun zelfvertrouwen vergroot. Daarom zijn er wel degelijk regels en grenzen binnen de groep. Door middel van gewenst gedrag te benoemen en te complimenteren belonen wij het gedrag van onze kinderen. Wij vinden ingrijpen noodzakelijk als:

- Een situatie te gevaarlijk wordt
- Er wordt gevochten
- Er te ongelijke partijen betrokken zijn
- één van de partijen overstuur raakt
- Als het de omgeving te veel beïnvloed (bijv. lawaai tijdens een boekje voorlezen)
- iets wordt vernield

Naarmate de kinderen ouder worden realiseren ze zich dat hun eigen gedrag invloed heeft op de ander. In deze leeftijdsfase gaat het eigen belang bijna altijd voor het belang van een ander kind, dit zorgt regelmatig voor kleine conflicten. We proberen de kinderen te stimuleren om het samen op te lossen zodat er geen winnaar of verliezer is.

10. Beroepscode

BSO “Bie de handj” hanteert de beroepscode zoals deze opgesteld is door de Abvakabo / Fnv. De code legt de waarden, normen en gedragsregels vast die van belang zijn voor een goede attitude in de kinderopvang. Er staan o.a. artikelen in zoals: de pedagogisch medewerkster houdt vertrouwelijke informatie geheim die zij tijdens de uitoefening van haar beroep krijgt.

De totale code is te downloaden via de site: www.abvakabofnv.nl

11. Meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling

Huiselijk geweld en kindermishandeling komt overal voor en is een ernstig probleem. Kinderen die mishandeld worden, hebben recht op hulp en liefst zo vroeg mogelijk. De schade kan dan beperkt blijven. Een BSO is bij uitstek een plaats waar (een vermoeden van) kindermishandelingesignaleerd kan worden.

Sinds 2013 is het Besluit vaststelling minimumeisen verplichte meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling in werking getreden. Dit besluit verplicht organisaties om een meldcode vast te stellen en kennis en gebruik ervan te bevorderen. In het kader van kwaliteitszorg wordt de plicht opgelegd om een meldcode te hanteren voor huiselijk geweld en kindermishandeling, daaronder ook begrepen seksueel geweld, vrouwelijke genitale verminking (ook wel genoemd meisjesbesnijdenis) en eer gerelateerd geweld. De verplichting geldt voor organisaties en zelfstandige beroepskrachten in de gezondheidszorg, onderwijs, kinderopvang, maatschappelijke ondersteuning en jeugdzorg. Het kunnen signaleren van kindermishandeling is een belangrijke competentie waarover iedere beroepskracht die met kinderen werkt dient te beschikken.

Daarnaast is een wettelijke meldplicht ingevoerd voor een vermoeden van een geweld- of zedendelict jegens een kind door een collega. Dit betekent dat een houder van een kinderopvangorganisatie wettelijk verplicht is om contact op te nemen met een vertrouwensinspecteur als over aanwijzingen beschikt wordt dat een collega een geweld of zedendelict begaat of heeft begaan en een kind hiervan het slachtoffer is.

De Meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling voor de branche kinderopvang is gebaseerd op het basismodel meldcode: Stappenplan voor het handelen bij signalen van huiselijk geweld en kindermishandeling. Betreffend basismodel is ontwikkeld door het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport en bedoeld voor alle sectoren waar vanuit professioneel oogpunt met kinderen wordt gewerkt.

De meldcode die wij hanteren is speciaal toegeschreven naar de branche kinderopvang en is bedoeld voor iedereen die werkzaam is binnen deze branche. De meldcode geeft via een stappenplan aan hoe te handelen wanneer er signalen zijn die kunnen duiden op huiselijk geweld of kindermishandeling. Daarnaast bevat deze meldcode een route hoe te handelen bij signalen van mogelijk geweld- of zedendelict door een collega en een route hoe te handelen wanneer er sprake is van seksueel grensoverschrijdend gedrag tussen kinderen onderling. Elke stap binnen de routes wordt afzonderlijk uitgebreid toegelicht.

12. Overige

12.1 Klachtenprocedure

Reglement interne klachtenprocedure BSO Bie de handj

Doel van dit reglement is het zorg dragen voor een klantgerichte afhandeling van klachten. Hoe goed wij (Yvonne en Tessa) en het team ook ons best doen, het kan altijd gebeuren dat u het ergens niet mee eens bent.

Ontevreden

Uw kind is bij BSO Bie de handj in goede handen. Echter, een enkele keer kan er iets mis gaan in de opvang van uw kind of in de organisatie van de kinderopvang.

Wij vragen u, als u ontevreden bent over een bepaalde gang van zaken binnen onze BSO, ons dit persoonlijk te laten weten. Wij kunnen dan gezamenlijk proberen een oplossing te vinden om uw ontevredenheid weg te nemen.

Ons advies is om altijd zo snel mogelijk te reageren als er klachten zijn, te lang uitstellen maakt het alleen maar moeilijker. Het eenvoudigst is het als u de klacht met Yvonne of Tessa bespreekt.

Misschien kan het gesprek de klacht meteen oplossen, bijvoorbeeld na het maken van afspraken, of is er wat meer onderzoek nodig naar aanleiding van uw klacht.

Als uw klacht nog niet wordt opgelost dan krijgt u na 5 werkdagen een schriftelijke bevestiging van de ontvangst van uw klacht en de omschrijving hiervan.

U krijgt 20 werkdagen na het indienen van uw klacht schriftelijk bericht over de gegrondheid van de klacht en al dan niet te nemen maatregelen of reeds genomen maatregelen.

Als uw klacht wel wordt opgelost in het gesprek wordt dit en ook de eventueel gemaakte afspraken in een verslag vastgelegd en ontvangt u hiervan een kopie.

U kunt uw klacht ook schriftelijk (of per mail) indienen. In dat geval krijgt u na 5 werkdagen een schriftelijke bevestiging van de ontvangst van uw klacht. U krijgt 20 werkdagen na het indienen van uw klacht een schriftelijke bericht over de gegrondheid van de klacht en al dan niet te nemen maatregelen of reeds genomen maatregelen. Een klachtenformulier is verkrijgbaar bij Yvonne of Tessa.

Externe klachtenprocedure

Heeft u het gevoel dat uw klacht na het doorlopen van de interne klachtenprocedure niet naar tevredenheid is afgehandeld, dan kunt u zich wenden tot het:

Klachtenloket kinderopvang

Geschillencommissie Kinderopvang tel.:070-3105310 op werkdagen van 9.00-17.00 uur

Ook kunt u dit via het e-mailadres doen:

www.degeschillencommissie.nl

12.2 Aansprakelijkheid

Bie de Handj heeft verzekeringen afgesloten om zich tegen de gevolgen van wettelijke aansprakelijkheid en ongevallen in te dekken. Deze dekking geldt tevens voor de uitstapjes die gemaakt worden met de kinderen. Ouders zijn wettelijk aansprakelijk voor situaties veroorzaakt door hun kind. Het is raadzaam voor ouders zelf ook een WA verzekering af te sluiten voor hun kind (eren). Bie de handj draagt geen verantwoordelijkheid voor het zoekraken van kleding en speelgoed. Tijdens de overdracht, bij het halen en brengen van uw kind, bent u als ouder zelf aansprakelijk. Evenals bij festiviteiten van Bie de Handj waarbij de ouders ook aanwezig zijn.

12.3 Privacyreglement

Wij geven omwille van de privacy van ouders en werknemers geen persoonlijke gegevens door aan derden met uitzondering van Overheid instanties.

12.4 GGD inspectie

De GGD toetst of de BSO voldoet aan alle eisen van de Wet kinderopvang. Naar aanleiding hiervan schrijft de GGD een inspectierapport dit kunt u terug vinden op onze website.

12.5 Slotwoord

Dit pedagogisch beleid moet gezien worden als een leidraad die, in de loop van de tijd en door veranderende inzichten, kan worden aangevuld en/of bijgesteld. Om het pedagogisch handelen zo optimaal mogelijk te laten zijn, zal het regelmatig binnen de teamvergadering worden besproken.